Flugspöets handtag – estetiskt och funktionellt

BAMBUSPÅNOR

TEXT OCH FOTO: LARS-ÅKE OLSSON

Ett handredskap som skall användas i arbete eller sysselsättning måste vara utformat på ett sådant sätt att det passar handen, samarbetar med den och bidrar till att arbetet underlättas och kan pågå så i flera timmar utan att handen, armen, skuldran, nacken och kanske till och med ryggen tröttas. Det är extra viktigt om rörelserna, eller arbetet, pågår under en längre tid då risken för skador eller uttröttning på grund av ensidiga, upprepade rörelser är stora. Ett rätt utformat handtag på en skidstav, vadarstav, kniv, tennisracket, golfklubba och flugspö för att nämna några föremål, bidrar till att utövaren kan koncentrera sig på aktiviteten och inte på att hålla i, eller hålla fast, redskapet. Handen och verktyget bör smälta ihop till en samverkande enhet och inte motverka varandra. Människans hand (handled, hand och fingrar) är ett att de mest fulländade redskap som konstruerats. Den kan hålla i, och arbeta med, en yxa, en såg, en penna, stoppa en tunn tafsspets genom flugkrokens öga, röra sig upp och ned, från sida till sida och i en cirkel.

Fortsättning nästa uppslag

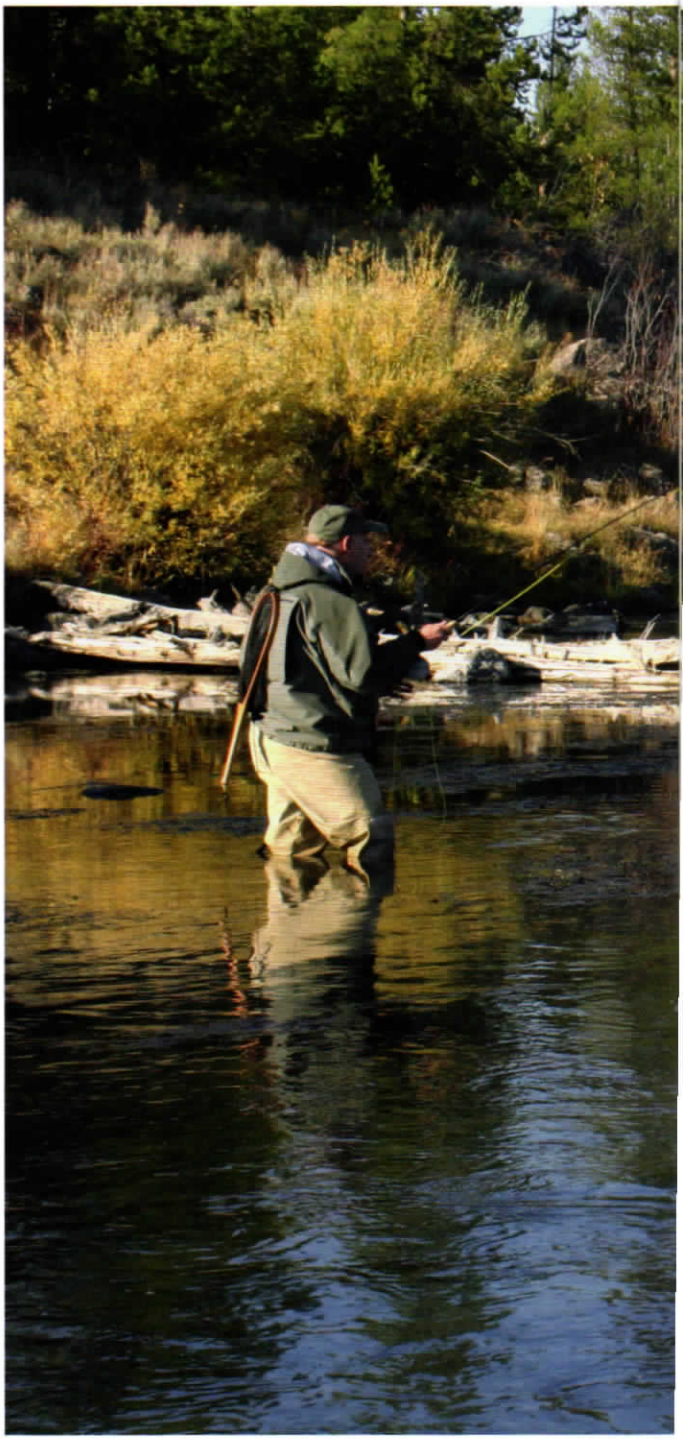

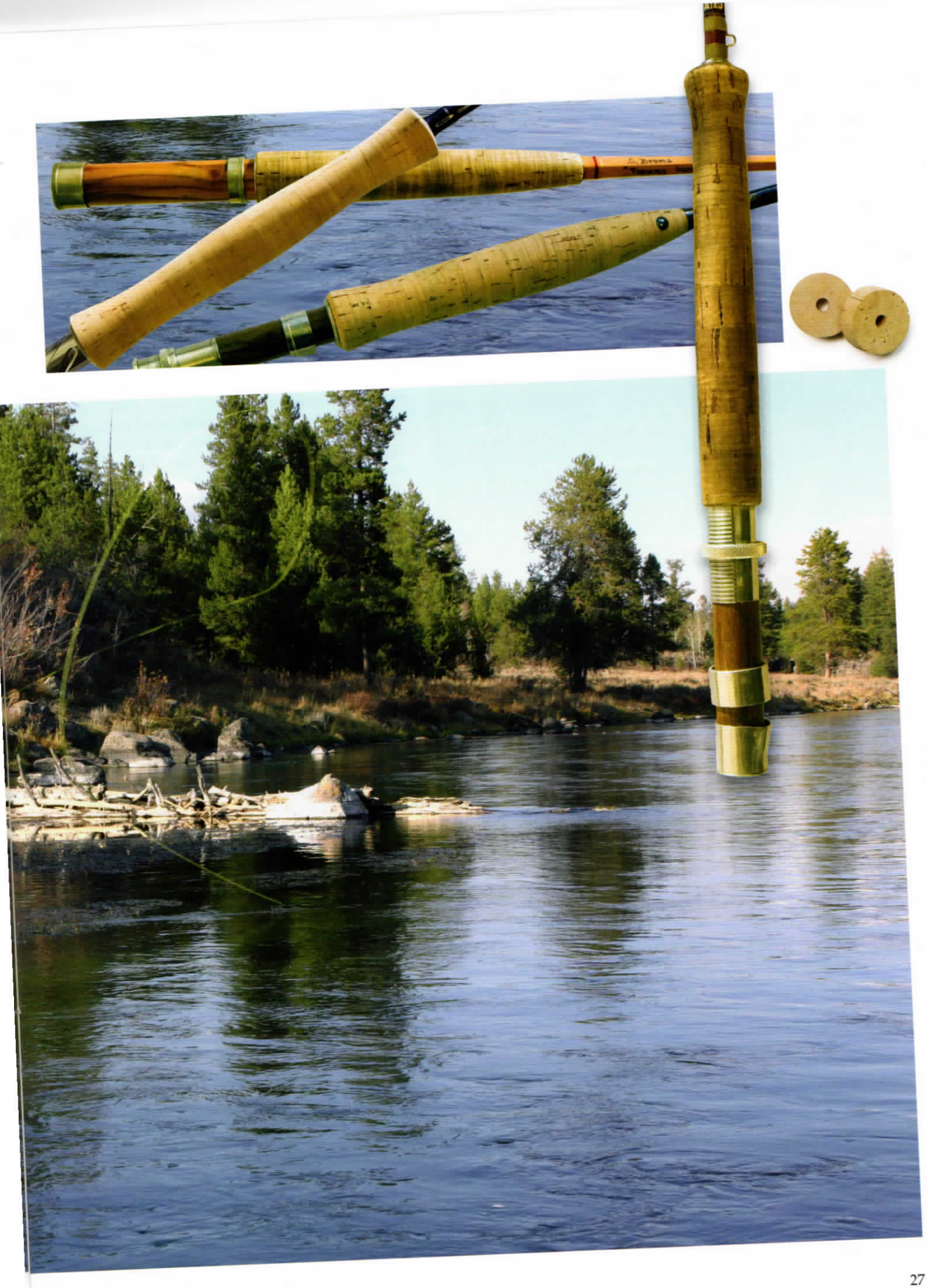

Flugspöets handtag

Fortsättning från föregående uppslag

RALPH MOON i USA har i sin artikel – *Flugspöets handtag* – gjort en mycket intressant analys av flugfiskarens hand och flugspöets handtag. Han börjar med att beskriva tre olika sätt att hålla i flugspöet och dess fördelar och nackdelar:

1. Handledsgreppet med tummen och pekfingret på vardera sidan av spöhandtaget, ett inte alltför vanligt grepp, som bidrar till att handleden och spöet roterar, handleden utför det mesta arbetet i stället för underarmen och precisionen blir lidande. Av alla grepp så är det kanske det mest tröttande och det är också lätt att spöspetsen stoppas för långt bak.

2. Pekfingergreppet där det utsträckta pekfingret placeras ovanpå handtaget. Många kastare och fiskare anser att det ökar precisionen vid korta kast och att det också förhindrar att spöet svänger i sidled. Charles Ritz dömer helt ut pekfingergreppet och anser att den som kom på det gjorde mera skada än nytta. För fiske har det lite värde säger Ritz och det stör den naturliga rörelsen av överarmen, underarmen, handen och spöet eftersom underarmen vrider sig inåt i armbågsleden. Kontakten mellan handen och handtaget minskar också.

3. Tumgreppet där tummen är riktad framåt och ligger ovanpå spöhandtaget är det vanligaste bland fiskare och ger en kombination av kraft och precision. Armen, handen och spöet rör sig naturligt bakåt, framåt, nedåt, uppåt och ingen vridning i sidled sker i armbågen eller i handleden.

Storleken

BÅDE LÄNGDEN och tjockleken måste tas med i beräkningen av ett handtag. På äldre spön, upp till 10 fot långa, byggda i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet, kan man se handtag som bara är 13,5 cm långa och korta spön hade handtag som var 10 cm. Anledningen till det var att människorna under 1800-talet var mindre och kortare. Moon menar att genomsnittsfiskaren har en hand som i fattningen, med utsträckt tumme, är något längre än 15,5 cm (6 tum). Den som använder det utsträckta pekfingret täcker 18 cm (7,5 tum). Därför bör ett handtag vara mellan 16,5 cm (6,5 tum) och 19 cm (7,5 tum). Den idealiska längden på ett handtag ligger mellan 16,5 cm och 18 cm (7 tum). Handtag längre än 18 cm är onödiga och det blir svårt att hitta rätt plats på handtaget för att balansera spöet.

(Själv har jag några handtag som är 6 tum och litet till, ungefär 15,5 cm vilka passar min hand alldeles utmärkt. Jag kan till och med flytta den någon centimeter upp och ned.)

Handtag, 6 tum eller kortare, gör att det blir svårt att bekvämt hålla i flugspöet och bidrar till kramp i handen och underarmen. Enligt Moon verkar det som om spöbyggare i dag tillverkar kortare cigarrformade handtag än normalt, mellan 12,5 cm och 15,5 cm (5–6 tum).

När det gäller tjockleken på ett handtag tycker de flesta fiskare och kastare om ett handtag som har en diameter som är något smalare än 2,5 cm (1 tum) och blir glatt överraskade när de greppar ett handtag som är mellan 20 mm och 23 mm (0,80–0,90 tum). Ett handtag bör inte vara smalare än 20 mm (3/4 tum) och en diameter av ungefär 2,5 cm verkar vara det tjockaste för de flesta händer. E. Garrisons karaktäristiska handtag, som

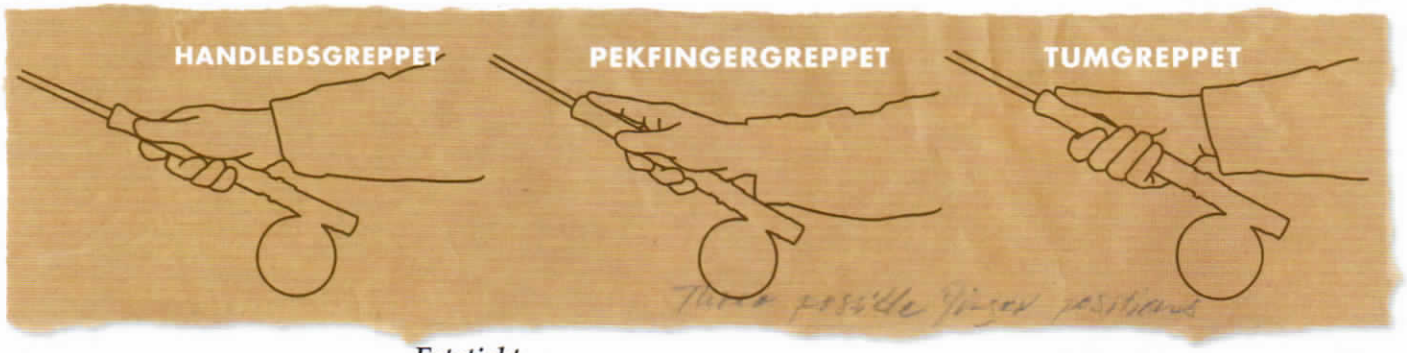

Estetiskt

DÄREFTER ANALYSERAR Moon det estetiska hos spöhandtaget och storleken och formen. Han menar att ett för ögat tilltalande handtag inte borde vara det viktigaste när man köper ett flugspö. Det är inte säkert att det är ett bra handtag, bara för att det ser bra ut.

Vackert designade handtag kan vara attraktiva men utseendet bör vara underordnat funktionen. Det är viktigt att skilja på det estetiska och det funktionella.

Handtag som är tjocka och breda är inte vackra. Även om tycke och smak varierar så anser de flesta att det smäckra cigarrformade handtaget och det omvända Wells (Reversed Wells) är de ledande formerna. Varje form kan emellertid vara för långt, för kort, för tjockt eller för smalt. Handtag som är ovanligt utformade är inte attraktiva. Proportionerna spelar stor roll för ett estetiskt utseende.

var nästan rakt, hade en diameter uppe vid klingan på 24 mm (15/16 tum) och vid rullfästet 22 mm (7/8 tum). Handtaget på ett av hans spön, en av de klassiska taperingarna, 209E, 7 fot 9 tum var 15 cm och 3 mm från den näst sista korkringen (den sista var avsmalnande mot skjutringen) till och med den första som var avsmalnande mot spöet. Garrison ansåg att den formen var ett perfekt handtag för handen.

I Garrison/Carmichaels bok *A Master's Guide to Building a Bamboo Fly Rod* kan man läsa att: »... om man långsamt sluter handen kan man se att det tredje fingret, långfingret, och det sista, lillfingret, rör handflatan först. Tittar man ned mellan fingrarna, där det tänkta handtaget skall vara, ser man att hålet har en konisk form, tjockare uppe vid tummen och smalare nere vid lillfingret.«

Formen

Moon menar att det finns tre huvudtyper av handtag – cigarr, konformig och wells och så en mängd variationer däremellan.

Det cigarrformade har många variationer; tjockt, smalt, långt och kort och verkar vara det vanligaste på korta spön för lätta linor. Det *konformade* eller koniska, som användes av Charles Ritz, är inte speciellt vanligt på grund av att det inte är estetiskt tilltalande. Det tredje handtaget är *Wells – Full Wells, Half Wells* och *Reversed (omvänt) Wells*.

Full Wells, som ofta användes av engelska Hardy Brothers är tjockt på mitten, smalare framför och bakom och avslutas och börjas med en tjockare del som är lika tjock som den mittersta delen av handtaget.

Half Wells börjar som ett Full Wells men bakom mitten smalnar handtaget och blir nästa rakt, dock med en liten upphöjning mot rullfästet.

Reversed Wells är ett omvänt Half Wells och har den tunnare delen mot spöklingan och den tjockare vid handloven, vid den bakre delen av handen. Det är intressant att se att det handtag, Wells, som Henry P. Wells formade i slutet av 1800-talet var det som i dag kallas för Half Wells. I många kataloger kan man också se att Reversed Wells kallas för Western.

Handtag som har ett eller flera uttag för tumme och fingrar ser ut som det perfekta handtaget, men låser flugfiskarens hand i ett permanent grepp som inte tillåter att handen ändrar läge under en dags fiske och är tröttande i längden.

Om handen knyts och tummen riktas uppåt så kan man se att tummen böjer bakåt vilket teoretiskt betyder att det handtag som Henry Wells designade skulle vara mest lämpat för ett flugspö.

Amerikanske Lefty Kreh håller med och säger att det viktigaste hos ett funktionellt handtag är att det har någonting för tummen att pressa mot under kastet. En upphöjning som ett Half Wells handtag har tillåter det förutsatt att kastaren och fiskaren placerar tummen ovanpå handtaget vilket han tycker att alla skall göra. Ett handtag, enligt Kreh, som är antingen för tjockt eller för tunt är tröttande.

Ralph Moon avslutar sin intressanta artikel med att säga att han alltid varit en förespråkare av Wells (Half Wells) handtag och med tanke på hur människans hand ser ut och fungerar är det, det idealiska handtaget på ett flugspö, kort som långt, för lätt lina och för tung.

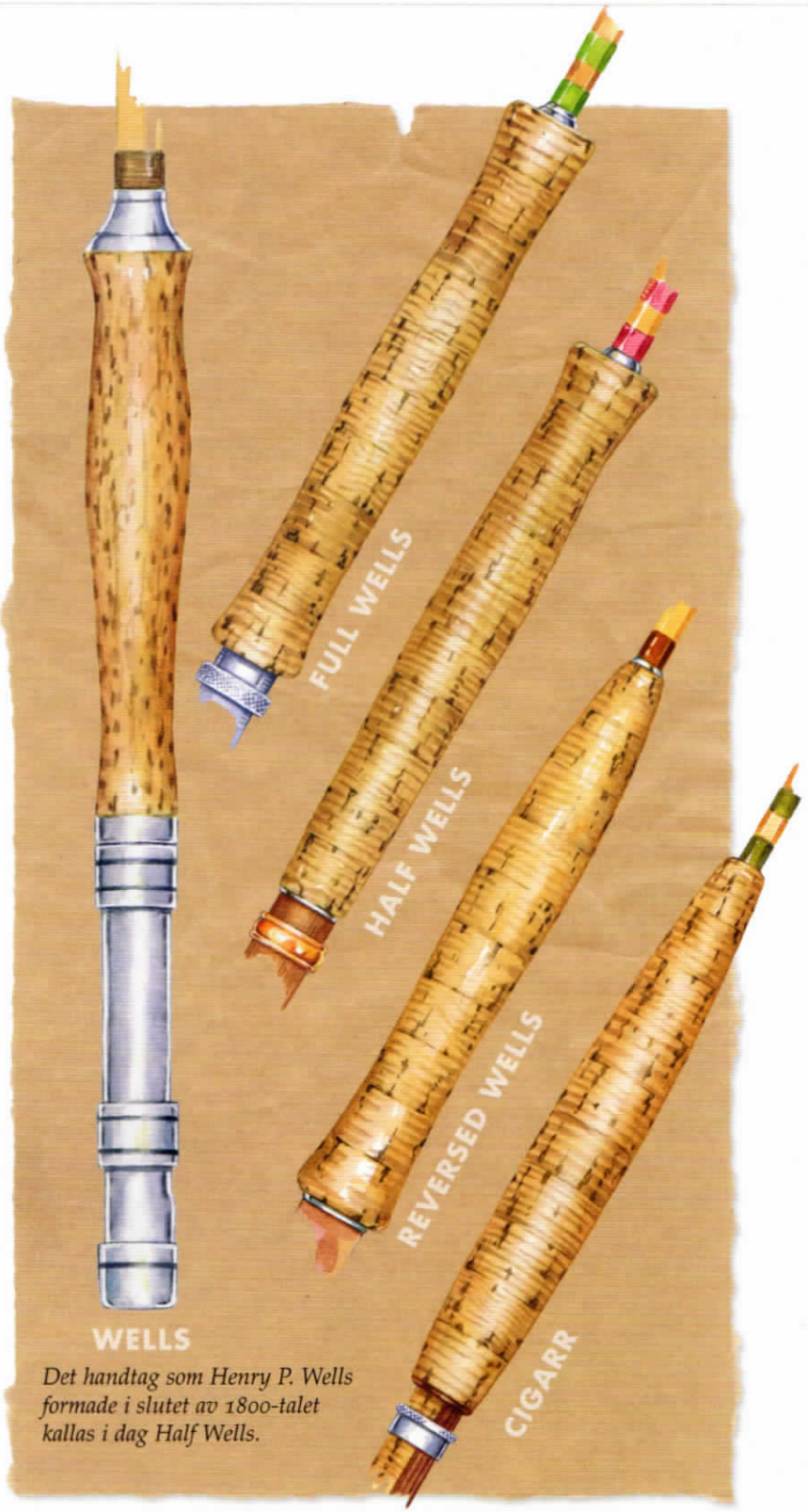

Det handtag som Henry P. Wells formade i slutet av 1800-talet kallas i dag Half Wells.

E. Garrisons karaktäristiska handtag är nästan rakt och, enligt hans mening, perfekt för handen.